

УДК 339.565

ДУМАНСЬКА Ілона Юріївна
доктор економічних наук, професор
професор кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницький національний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2449-0633
e-mail: dumanskaiy@gmail.com

СПИВАК Анастасія Юріївна
студент, Хмельницький національний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3765-5476
e-mail: anastasiaspivak29@gmail.com

NCTS ЯК ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДІДЖИТАЛ-ПРАКТИКИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ В УКРАЇНІ

У публікації представлено науково-методичні підходи до аналізу NCTS як європейської діджитал-практики спільного транзиту в Україні та вивчення її імплементації в IT-інструменти митних органів. Розглянуто процес приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та визначено такі етапи впровадження NCTS як: пілотний проект, національне та міжнародне застосування. Визначено відмінності у заповненні міжнародних транзитних декларацій у порівнянні із національним застосуванням та виокремлено елементи режиму спільного транзиту, що інтерпретовані в систему NCTS. Досліджено функціональну взаємодію митниць: «відправлення», «транзиту» та «призначення» з суб'єктами процедури та перевізниками у системі NCTS. Визначено перспективні можливості від спрощень у митних процедурах, отриманих як результат від впровадження NCTS для українських трейдерів. Доведено, що NCTS є IT-інструментом в митній практиці країн ЄС, що імplementований у програмне забезпечення митних органів України з метою спільного управління та контролю за транзитом вантажів та транспортних засобів. Його впровадження забезпечує пришвидшення і підвищення ефективності базових та супутніх процедур транзиту, запобігає шахрайству та контрабанді з боку трейдерів.

Ключові слова: спільний транзит, митниця, трейдер, діджитал-практика, декларація, гарантія, ЄС

JEL classification: F15; P45

DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.60.70>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Можливість приєднання до міжнародного застосування NCTS у симбіозі з реінжинірингом систем митних спрощень і програми АЕО забезпечує швидке проходження товарів через митницю в режимі спільного транзиту, що є особливо актуальним за умов військової агресії росії, яка спричинила блокади морських портів з подальшими заторами вантажів на митних постах суходелом.

Наразі, Україна реформує митну систему відповідно до норм ЄС, який створювався передовсім як митний союз. При цьому функціонування митниці з позицій вільного руху товарів між країнами, розглядалося при створенні Європейського Союзу як одне з ключових, і зараз є серед найважливіших для інтеграції України до ЄС. З приєднанням до міжнародних митних конвенцій та запуском відповідних законодавчих змін в сфері спільного транзиту Україна зможе виконати понад 80 % своїх зобов'язань Угоди про асоціацію з ЄС у митній сфері, що

забезпечить її наближення до майбутнього членства в ЄС.

У вимірі Південно-східного партнерства України з сусідніми країнами режим спільного транзиту є одним з локомотивів європейської інтеграції та нагальним питанням для українського бізнесу. Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, які особливо відчужаються в митній сфері, її зручне географічне розташування та транзитний потенціал, актуальним питанням є аналіз впливу NCTS як європейської діджитал-практики спільного транзиту на розвиток економічних процесів в Україні, її імплементація в IT-інструменти митних органів та вивчення перспективних можливостей від впровадження.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Діджиталізація взаємодії вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами в умовах цифрової економіки є об'єктом дослідження таких вчених як Рудніченко Є., Кримчак Л., Гавловської Н., Ядухи С., Лісовського І. [1]. Модернізації митної діяльності з використанням інформаційних технологій присвячені напрацювання Мацедонської Н., Коваленко В., Штефан Л. [2], а також Сидорович О., Герчаківського С. [3]. Аналізом європейських систем митного транзиту та перспективи їх застосування в Україні займалась Міщенко І. [4] та Дорофеева Л. [5]. Науковці Капітанець С., Брендак А. [6] обґрунтували детермінанти національного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), а вчена Руда Т. [7] визначила особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Мало дослідженим з огляду на динамічність інтеграційних процесів України до ЄС є вивчення NCTS з позицій імплементації європейської діджитал-практики в Україні на сучасному етапі міжнародного застосування процедур спільного транзиту з

відслідкуванням первинного досвіду впровадження NCTS та його аналізу, котрому присвячена ця стаття.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз генезису NCTS як європейської діджитал-практики спільного транзиту в Україні та її імплементація в IT-інструменти митних органів.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

На хвилі світових тенденцій цифровізації митна служба України реалізовує діджитал-практику європейських країн на шляху до набуття статусу члена ЄС. В рамках Програми ЄС з підтримки управління державними фінансами в Україні, пріоритетним завданням у митній реформі є впровадження Україною режиму спільного транзиту на базі електронної системи New Computerised Transit System (NCTS), Програми авторизованого економічного оператора (АЕО) та створення нових IT інструментів [8].

Експерти з Європи наголошують на тому, що системи, засновані на IT рішеннях, повинні постійно оновлюватися. Головним позитивним результатом спільної роботи є успішний запуск платформи NCTS (технології, яка лежить в основі системи спільного транзиту). 17 березня 2021 року Україна розпочала процес запровадження NCTS, щоб приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Постановою Кабінету Міністрів України передбачено реалізація проекту «е-Митниця» до кінця 2022 року [2; 9].

NCTS об'єднує митні служби країн-учасниць Конвенції, дозволяючи кожній з них обмінюватися митною інформацією з іншими 35-ма країнами. Митниці країн-учасниць Конвенції мають в системі один транзитний документ. Це дозволяє їм забезпечувати належний контроль за транзитними переміщеннями товарів на кожному етапі перевезення. Положення Конвенції сприяють запобіганню шахрайству із супровідними документами, підвищенню безпеки митних перевезень та забезпечують визнання форм митного контролю кожної з 36 країн митними органами інших країн-учасниць Конвенції [10].

Реформа митниці спрямована на ІТ трансформацію для модернізації сервісів та процесів її роботи, яка налічує шість напрямків: «Єдине вікно», «Митний контроль і оформлення», «Публічна звітність і аналітика», «Розумний пункт пропуску», «Кібербезпека», «Гармонізація з ЄС». Запуск і підтримку сервісів відкритих даних Державної митної служби передбачено напрямком «Публічна звітність і аналітика». Він дозволить розширити функціонал митної інфраструктури, запровадити калькулятор розрахунку митних платежів і онлайн-інструмент визначення коду УКТ ЗЕД, автоматизувати внутрішню звітність митниці, впровадити аналітичний інструмент митного контролю. На сьогоднішній день функціонал систем управління ризиками та митного оформлення (АСУР 2.0 та АСМО 2.0) інтегрований з системою NCTS та проходить тестування взаємодії з NCTS. Оновлена АСУР 2.0 дозволить перевести значну частину даних з паперу в цифру, а процесів – з режиму офлайн в он-лайн; негайно з'ясувати джерела ризиків, що призвели до генерації митних формальностей, миттєво оцінити ефективність роботи профілів ризиків, а при необхідності – своєчасно оновити профіль або припинити його дію. 8 квітня 2021 року розпочато її випробування профільними департаментами Державної митної служби України. Декларації, які наразі подаються до

NCTS, оформляються у діючій нині системі «Інспектор», проте у тестовому режимі дублюються в оновлених системах. Запровадження систем АСУР 2.0 та АСМО 2.0 на зміну діючій автоматизованій системі митного оформлення «Інспектор» та інтегрований в неї автоматизованій системі аналізу та управління ризиками заплановано за напрямком «Митний контроль і оформлення» [2].

Після приведення національного законодавства у відповідність до європейських правил (скасування можливості оформлення товарів у режимах імпорту або експорту без заїзду у зону митного контролю при звичайній процедурі, запровадження обов'язкового гарантування транзитних переміщень тощо), процедура спільного транзиту (NCTS) надаватиме більше переваг, і її використання буде більш вигідним для бізнесу. Тому з часом, NCTS стане єдиною системою для контролю транзитних переміщень вантажів.

Застосування NCTS Україною розпочалося після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [11], а саме 16 листопада 2020 року і відбувалося у три етапи: Пілотний проект (16 листопада 2020 – 16 березня 2021), Національне застосування (17 березня 2021 – 30 вересня 2022) та Міжнародне застосування (початок – 1 жовтня 2022) (рис. 1).

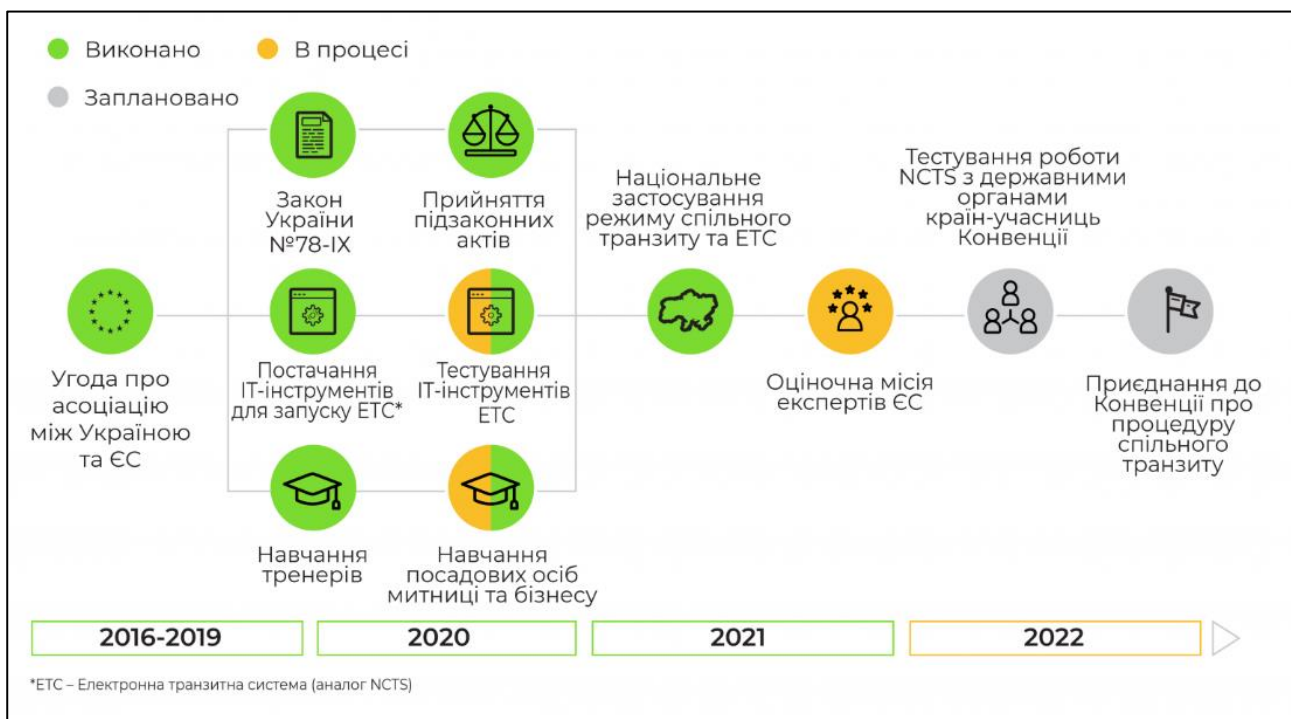

Рис. 1. Процес приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та впровадження NCTS [10]

Під час пілотного проекту транзитні декларації T1UA подавались суб'єктами-добровольцями додатково до національних документів контролю доставки (EE). До пілотного проекту були залучені Волинська, Київська, Північна та Одеська митниці. З боку бізнесу у пілотному проекті взяли участь 5 підприємств, які успішно оформили 15 митних декларацій T1UA. Пілотний проект дозволив протестувати роботу системи на місцях та отримати відповідний досвід як посадовими особами залучених митних органів, так і підприємств. Національне застосування NCTS тривало півтора роки. За цей час в системі зареєструвалося близько 1500 суб'єктів господарювання. При цьому кожне друге зареєстроване підприємство подало хоча б одну декларацію T1UA. Загалом, під час національного застосування NCTS було подано майже 10 000 декларацій T1UA, з них близько 7 000 декларацій T1UA були успішно оформлені. Пік оформлень декларацій T1UA припав на лютий 2022 року, коли було подано майже 2 000 декларацій, а оформлено – більше 1 500. Після початку повномасштабної війни росії проти України обсяги оформлень декларацій спільного транзиту почали помітно зростати лише у липні 2022 року (після проведення у червні 2022 року фінальної оціночної місії DG TAXUD). У два останні місяці національного застосування NCTS (серпень та вересень 2022 року) кількість поданих та оформлених декларацій перевищувала 1000 T1UA на місяць [12].

Упродовж періоду національного застосування NCTS відбулося дві оціночні місії DG TAXUD, під час яких перевірялася готовність України приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту [13]: Попередня оціночна місія (23-25 листопада 2021 року) та Фінальна оціночна місія (23-24 червня 2022 року, в дистанційному форматі). Фінальна оціночна місія, уперше за час існування Конвенції, відбувалася в дистанційному форматі (у зв'язку зі складною безпековою ситуацією через активні воєнні дії на території України, спричинені російською збройною агресією) [8].

З вересня 2021 року розпочалося тестування на відповідність національного програмного забезпечення для NCTS Phase 4 положенням Конвенції про процедуру

спільного транзиту (Conformance Testing) відповідно до вимог DG TAXUD. Перші етапи тестування пройшли у грудні 2021 року-лютому 2022 року. Останній, третій міжнародний етап тестування (Conformance Testing Mode 3) було проведено у травні 2022 року із залученням безпрецедентної кількості країн. Україна тестувала обмін повідомленнями в режимі реального часу з представниками митних адміністрацій Австрії, Бельгії, Болгарії, Північної Македонії та Румунії. У серпні-вересні 2022 року, безпосередньо перед початком міжнародного застосування NCTS, за запитами країн-учасниць Конвенції, Україна також протестувала обмін міжнародними повідомленнями з іншими країнами, зокрема: Польщею, Швейцарією, Італією, Швецією, Угорщиною. За результатами тестування було засвідчено повну технічну готовність України приєднатися до Конвенції. Під час національного застосування NCTS, 4 підприємства отримали транзитні спрощення, передбачені Конвенцією (3 підприємства – спрощення «загальна гарантія», 1 підприємство – усі основні спрощення: «авторизований вантажовідправник», «авторизований вантажоодержувач», «загальна гарантія» та «використання пломб спеціального типу») [14].

Понад 10 фінансових установ (банків та страхових компаній) були авторизовані Держмитслужбою на видачу гарантій для цілей спільного транзиту (отримали статус гаранта). Відповідно до Закону України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [15], з 1 жовтня 2022 року зареєстровані під час національного застосування NCTS гаранти отримали право гарантувати не тільки переміщення товарів спільним транзитом, а й поміщення товарів у інші митні режими або процедури, передбачені Митним кодексом України. Після фінальної оціночної місії для практичної підготовки до початку міжнародного застосування Україною процедури спільного транзиту DG TAXUD

було запропоновано детальний покроковий план заходів. Робота тривала в безперервному режимі із щотижневим проведенням зустрічей щодо прогресу за визначеними заходами [8].

7 липня 2022, за результатами Фінальної оціночної місії, на 187-му засіданні робоча група EU - СТС з питань спільного транзиту та спрощення формальностей у торгівлі товарами ухвалила технічне рішення про можливість запрошення України до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

26 липня 2022 усі 27 країн-членів ЄС ухвалили політичне рішення запросити Україну до Конвенції. 25 серпня 2022, після ухвалення політичного рішення про запрошення України до Конвенції всіма 35-ма країнами-учасницями, Україна отримала офіційне запрошення приєднатися до Конвенції.

5 вересня 2022, під час саміту «Україна-ЄС» у Брюсселі, було офіційно оголошено про вступ України до Конвенції та початок міжнародного застосування Україною NCTS з 1 жовтня 2022 року.

1 жовтня 2022 року розпочались оформлення декларацій спільного транзиту в міжнародному режимі. В Україні вже було оформлено 1-шу декларацію T1UA у режимі спільного транзиту із застосуванням національної електронної транзитної системи (NCTS). Першим суб'єктом, на адресу якого переміщено товари у режимі спільного транзиту із використанням NCTS, став ТОВ «Епіцентр К» [12]. Першою країною, з якої було відправлено вантаж для доставки в Україну під процедурою спільного транзиту, стала Німеччина. Україною також випущено товари під процедуру спільного транзиту для доставки в Німеччину [8].

ІТ система NCTS постійно удосконалюється. Україна, як виняток, приєдналась до Конвенції із NCTS Phase 4, з якою станом на кінець 2022 року користуються більшість країн-учасниць Конвенції. Разом із тим, до кінця 2023 року усі країни-учасниці Конвенції, у тому числі Україна, мають перейти на NCTS Phase 5. Вчасний перехід на NCTS Phase 5 був однією з головних передумов для надання Україні шансу приєднатися до Конвенції з NCTS Phase 4. Україна переконала європейських

партнерів, що технічно і практично може це зробити.

Наразі Україна реалізовує заходи щодо підготовки до переходу на NCTS Phase 5, зокрема щодо запровадження відповідного програмного забезпечення. Держмитслужба рухається за погодженням з європейською стороною графіком за підтримки партнерів, зокрема: EU4PFM (фінансування розробки програмного забезпечення для NCTS Phase 5, експертна підтримка), RST Мінфіну (допомога у підготовці законодавства), RST Держмитслужби (експертна допомога). Варто зазначити, що до початку запровадження NCTS Україна послуговувалася винятково національною системою контролю доставки товарів. Ця система використовує митні декларації ЕЕ. Перехід на митні декларації T1, передбачені процедурою спільного транзиту, відбувається поступово [8].

Наразі, існують відмінності у заповненні міжнародних транзитних декларацій у порівнянні із національним застосуванням NCTS (табл. 1). Для отримання можливості подавати декларації, передбачені Конвенцією про процедуру спільного транзиту, підприємство, яке перебуває на обліку в митних органах України, має отримати логін та пароль. Для цього потрібно скористатися функціоналом веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», опція NCTS (<https://cabinet.customs.gov.ua/nctslogincreate>).

З 1 жовтня 2022, з початком міжнародного застосування NCTS, у підприємств залишається можливість за власним вибором використовувати або процедуру спільного транзиту (NCTS), або національну систему контролю доставки товарів.

Програмне забезпечення NCTS також включає три елементи – MCC, GMS та ECN. MCC та GMS мають трирівневу архітектуру: програмне забезпечення клієнта, серверне програмне забезпечення та бази даних, які є роздільними. ECN виконує функції вузла та забезпечує обмін даними між компонентами NCTS – MCC та GMS, а також зовнішніми системами, з якими пов'язаний NCTS. ECN має дворівневу архітектуру – серверне програмне забезпечення та бази даних. Клієнтське програмне забезпечення MCC та GMS використовується працівниками митниці для своїх робочих потреб.

Таблиця 1

Відмінності у заповненні міжнародних транзитних декларацій у порівнянні із національним застосуванням NCTS [14]

№	Елементи режиму	Рівень застосування NCTS	
		національний	міжнародний
1	Тип декларації	T1UA	T1 (T2, T-...)
2	Митниця відправлення	Україна	Україна
3	Митниця призначення	Україна	Країна-учасниця Конвенції
4	Митниця транзиту	-	Країна-учасниця Конвенції та/або Україна
5	Гарантування при експорті	Тип гарантії J (гарантія не вимагається)	Обов'язкове застосування реальної гарантії
6	Використання іноземних гарантій	-	Можливе
7	Дані безпеки	Не використовувались	Є можливість заповнення даних безпеки без необхідності подавати Entry Summary Declaration при в'їзді до ЄС

Сервери додатків MCC, GMS та ECN працюють за допомогою операційної системи AIX. Використовується система керування базами даних випуску Oracle Enterprise Edition 10G. Клієнтське програмне забезпечення MCC та GMS працює в середовищі Windows XP або Windows 7. Обмін даними між компонентами NCTS забезпечується програмним забезпеченням BEA Tuxedo [7; 16].

Варто зазначити, що NCTS є технічно складною системою, тому для країн, які планують доєднатись до Конвенції про спільну процедуру транзиту, як правило, пропонується застосовувати прикладні програми, розроблені ЄС, зокрема, Minimal Common Core (MCC) та EDIFACT CCN/CSI (ECN), які, як уже зазначалось, є складовими NCTS. Окрім того, NCTS забезпечує обмін даними з кількома зовнішніми інформаційними системами, зокрема, системою Служби державних доходів: – EKS (Система експортного контролю) – дані транзитної декларації та реєстру визнаних продавців; – CMIS (Центральна митна інформаційна система) – реплікує всі створені, виправлені та скасовані дані транзитних декларацій та книжки МДП, що стосуються процедури транзиту; – ITVS (Інтегрована система управління тарифами) – дані товарних класифікаторів; – IRIS (Integrated Risk Information System) – дані оцінки ризиків [7; 16].

ІТ-система NCTS заснована на обміні електронними повідомленнями між економічними операторами, національними та міжнародними митними установами та ЄС.

Для обміну інформацією на національному та міжнародному рівнях необхідно дотримуватись як процедурних, так і технічних інструкцій.

NCTS є поширеним ІТ-інструментом в ЄС, що застосовується для управління та контролю транзитною системою. Його головні цілі полягають у тому, щоб зробити транзитні процедури швидшими, більш ефективними і безпечними, одночасно запобігаючи та виявляючи шахрайство. Як правило, NCTS є обов'язковою для застосування країнами-учасницями ЄС при здійсненні митних процедур, що стосуються зовнішнього та внутрішнього транзиту. Як зазначається у Appendix 4, NCTS розроблено відповідно до функціональної та технічної документації, напрацьованої Європейською Комісією [8]. Функціональна складова NCTS складається з таких компонентів: – MCC (Minimal Common Core) – модульна програма, яка забезпечує базову функціональність, необхідну для обробки транзитної процедури; – GMS (Guarantee Management System) – модульна програма, яка забезпечує комп'ютеризовану реєстрацію та контроль гарантій у рамках транзитної процедури; – ECN (вузол EDI/CSI) – програма, яка працює як вузол між модулями NCTS (MCC і GMS), зовнішніми системами та шлюзом CCN/CSI [7; 16].

Процедура спільного транзиту діє за принципом: «один вантажний транспортний засіб – одна декларація – одна гарантія». Тобто, транзитне перевезення товарів здійснюється в рамках однієї транзитної процедури, від митниці відправлення в одній країні до митниці призначення в іншій країні,

за однією транзитною декларацією, під забезпеченням однією гарантією (така гарантія діє на території всіх країн, якими переміщуються товари) [8]. Це зменшує вартість митних процедур та час, необхідний для їх проходження, – отже, створює умови

для зменшення черг на кордоні, що означає швидший потік товарів. Зведені елементи режиму спільного транзиту, що інтерпретовані в систему NCTS, представлені на рис. 2.

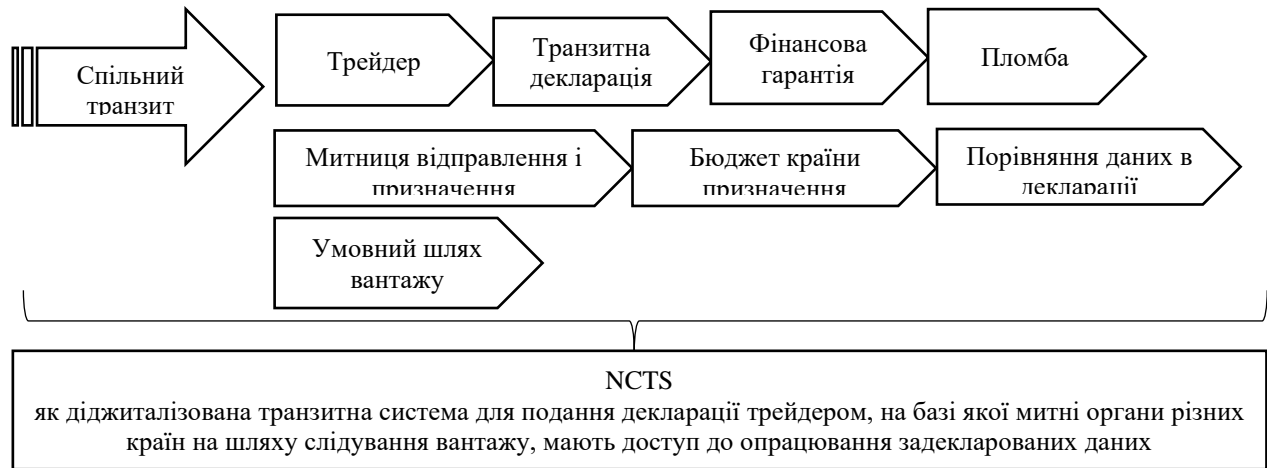

Рис. 2. Елементи режиму спільного транзиту, інтерпретовані в систему NCTS [17]

Особливістю процедури спільного транзиту є обов'язкове гарантування та пломбування усіх переміщень. Пломби виконують захисну функцію і визнаються усіма країнами-учасниками Конвенції. Це підвищує безпеку перевезень. Переважним засобом гарантування при спільному транзиті є загальна гарантія, що є одним із транзитних спрощень.

Так, Конвенція передбачає низку транзитних спрощень [13]: застосування загальної гарантії, у тому числі зі зменшенням розміру забезпечення референтної суми аж до 100% (тобто звільнення від гарантії); самостійне використання пломб спеціального типу; можливість відправлення або отримання товарів без їх пред'явлення митниці («авторизований вантажовідправник», «авторизований вантажоодержувач»). Підприємство має можливість отримати авторизації на застосування декількох спрощень одночасно.

Отримання підприємством транзитних спрощень – інструмент для швидкого проходження товарів через митний кордон, який відповідає вимогам Митного кодексу ЄС. Процедура спільного транзиту починається на митниці відправлення та закінчується, коли товар і транзитна декларація пред'являються митниці призначення відповідно до правил спільного транзиту (табл. 2).

Важливим моментом при застосуванні цієї процедури є обмін повідомленнями у виділеній комп'ютерній системі NCTS (New Computer Transit System), між митницею призначення та митницею відправлення. NCTS є загальним ІТ-інструментом ЄС для управління та контролю за транзитом. Зазначена комп'ютерна система спрямована на збільшення швидкості, ефективності та безпечності транзитних процедур, а також на запобігання та виявлення шахрайства. Як правило, NCTS є обов'язковим для процедури спільного транзиту та транзиту Союзу (як зовнішнього, так і внутрішнього) [8].

NCTS дає можливість налагодити обмін інформацією про всі етапи митного оформлення товарів з використанням електронних повідомлень в режимі реального часу та підвищити ефективність використання механізму аналізу ризиків. Переваги від застосування NCTS українськими трейдерами полягають у спрощенні процедур режиму спільного транзиту, що полягають в зменшенні логістичних витрат, скороченні часу митних формальностей, оптимізації документообігу та інших транзитних спрощеннях організаційно-економічного характеру (рис. 3).

Таблиця 2

Функціональна взаємодія митниць: «відправлення», «транзиту» та «призначення» з суб'єктами процедури та перевізниками у системі NCTS [17]

Суб'єкт	Функції	Митниця	Функції
Суб'єкт процедури	<ul style="list-style-type: none"> — Забезпечує наявність гарантії (на усі види товарів) — Заповнює транзитну декларацію (T1) та подає її в систему NCTS — Пред'являє товари у митницю відправлення* 	Митниця відправлення	<ul style="list-style-type: none"> — Знаходить транзитну декларацію (T1) у системі NCTS — Проводить аналіз та оцінку ризиків — Виконує митні формальності, за результатами управління ризиками — Застосовує гарантію — Накладає митну пломбу — Дозволяє розпочати переміщення (випускає товари під процедуру спільного транзиту)
Перевізник	<ul style="list-style-type: none"> — Пред'являє транзитну декларацію та товари у митницю транзиту 	Митниця транзиту	<ul style="list-style-type: none"> — Реєструє перетин кордону товарами на основі відомостей операції спільного транзиту, отриманих від митниці відправлення — Повідомляє про такий перетин кордону митницю відправлення
Суб'єкт процедури або перевізник	<ul style="list-style-type: none"> — Пред'являє транзитну декларацію та товари у митницю призначення** 	Митниця призначення	<ul style="list-style-type: none"> — Знаходить декларацію T1 у системі NCTS та реєструє прибуття товарів — Перевіряє стан накладених пломб — Проводить аналіз та оцінку ризиків — Виконує митні формальності, за результатами управління ризиками — Завершує процедуру спільного транзиту (операція знімається з контролю, гарантія вивільняється)

*Підприємство, яке має статус авторизованого вантажовідправника, може поміщувати товари під процедуру спільного транзиту без їх пред'явлення митниці відправлення

**Підприємство, яке має статус авторизованого вантажоодержувача може отримувати товари, що переміщуються під процедурою спільного транзиту, без їх пред'явлення митниці призначення

Рис. 3. Спрощення від застосування NCTS для українських трейдерів [18]

Таким чином, приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та використання системи NCTS надає можливість Україні [1-8]:

1. Запровадити обмін митною інформацією щодо транзитних вантажів з 35 країнами в режимі реального часу.
2. Використовувати єдину митну декларацію та єдину фінансову гарантію для

переміщення товарів від країни-відправлення до країни-призначення, які є Договірними сторонами Конвенції. Наприклад, для переміщення товарів з України до Німеччини або з Туреччини до України буде оформлятися одна транзитна декларація за єдиними правилами з наданням єдиного гарантійного документа. Така єдина декларація буде чинною для митних органів всіх країн, через які прямуватиме вантаж.

3. Отримувати достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що прямують в Україну, від митних органів країн-учасниць Конвенції до моменту ввезення цих товарів на митну територію України.

4. Запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажоодержувач, самостійне накладання пломб).

5. Запровадити прості та рівні умови для фінансових гарантів, а також новий продукт на ринку фінансових послуг – загальну фінансову гарантію.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Ключовою тенденцією розвитку української митниці є цифровізація, яка ґрунтується на впровадженні європейських діджитал-практик у повсякденну діяльність на підставі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Наразі, курс на європейську інтеграцію нашої держави залишається незмінним, що було підтверджене поданням Україною у лютому 2022 року заявки на вступ до Європейського Союзу. Подальша підтримка цієї ініціативи європейською стороною забезпечила приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту

та прийняття Закону України від 12.09.2019 № 78-IX «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [19] із застосування електронної транзитної системи (NCTS).

NCTS є ІТ-інструментом в митній практиці країн ЄС, що імплементований у програмне забезпечення митних органів України з метою спільного управління та контролю за транзитом вантажів та транспортних засобів. Його впровадження забезпечує пришвидшення і підвищення ефективності базових та супутніх процедур транзиту, запобігає шахрайству та контрабанді з боку трейдерів.

На сьогодні наявний первинний досвід функціонування NCTS як діджиталізованої транзитної системи для подання декларації трейдером, на базі якої митні органи різних країн на шляху слідування вантажу, мають доступ до опрацювання задекларованих даних.

Основні відмінності між спільним транзитом та діючими правилами транзиту на території України полягають у наступному: суб'єктному колі режиму; обслуговуванні митного боргу; отриманні гарантії; документообігу, необхідному для поміщення товарів у режим спільного транзиту; особливостях заповнення митної декларації окремого типу; процедурі ідентифікації товарів, маркуванні вантажних місць, упаковки або тари з товарами; застосуванні пломб (митні пломби та пломби спеціального типу); наявності обов'язкового митного контролю в митниці відправлення та в митниці призначення (форми та обсяг митного контролю визначається за результатами застосування системи управління ризиками); підхід у формі заповнення однієї декларації на транспортний засіб.

Література

1. Рудніченко Є. М., Кримчак Л. А., Гавловська Н. І., Ядуха С. Й., Лісовський І. В. (2020). Взаємодія вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами в умовах цифрової економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. № 2. С. 141-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_2_28
2. Мацедонська Н., Коваленко В., Штефан Л. (2021). Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. Вип. 27. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-16>.
3. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 1. С. 210-225.

4. Міщенко І. Європейські системи митного транзиту та перспективи їх застосування в Україні. Університетські наукові записки. 2021. № 6(84). С. 111-121.
5. Дорофєєва Л. М. *Європейський вектор розвитку української митниці* : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 448 с.
6. Капітанець, С., Брендак, А. Детермінанти національного застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). *Економіка та суспільство*, 2022. № 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-84>
7. Руда Т.В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. *Інноваційна економіка*. 2022. № 1. С. 163–168.
8. Про NCTS. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>
9. Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 1236-р. URL: <https://bit.ly/3vjddZI>
10. Режим спільного транзиту. Міністерство фінансів України. URL: <https://bit.ly/3Wrc2DN>
11. Угода про асоціацію України з ЄС від 27.06.2014 р. (Розділи III, IV, V, VI, додатки та протоколи) URL: <https://bit.ly/3hTbPKv>
12. В Україні оформлено 1-шу декларацію в системі спільного транзиту (NCTS). URL: <https://bit.ly/3VtPT68>
13. Конвенція про процедуру спільного транзиту. Дата приєднання України: 30.08.2022 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
14. Спрощення у системі спільного транзиту NCTS: як це працює. *Ligazakon*. URL: <https://bit.ly/3VrfZXt>
15. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text>
16. How to access and use the New Computerised Transit System (NCTS) to submit electronic transit declarations. From HM Revenue & Customs. URL: <https://bit.ly/2TGnt9d>
17. NCTS. Навчальні та методичні матеріали. Державна митна служба України. URL: <https://bit.ly/3joAoPE>
18. Які спрощення можуть отримати українські трейдери, які використовують NCTS? Інфографіка. Державна митна служба України. URL: <https://bit.ly/3C54Wg6>
19. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи: Закон України від 12.09.2019 № 78-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text>

References

1. Rudnichenko Ye. M., Krymchak L. A., Gavlovska N. I., Yaduxa S. J., Lisovskyj I. V. (2020). Vzayemodiya vitchyznyanykh sub'yektiv zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti z mytnymy organamy v umovax cyfrovoyi ekonomiky. [Interaction of domestic subjects of foreign economic activity with customs authorities in the conditions of the digital economy]. *Visnyk Xmelnyczkogo nacionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 2, pp. 141-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_2_28
2. Macedonska N., Kovalenko V., Shtefan L. (2021). Modernizaciya mytnoyi diyalnosti z vykorystanniam informacijnyx tehnologij [Modernization of customs activities with the use of information technologies]. *Економіка та суспільство*. Вип. 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-16>.
3. Sydorovych O., Gerchakivskyj S. (2021) Informacijne zabezpechennya mytnoyi spravy Ukrayiny v konteksti cyfrovoyi strategiyi rozvytku suspilstva [Information provision of the customs affairs of Ukraine in the context of the digital strategy of the development of society]. *Svit finansiv*, вип. 1, pp. 210-225.
4. Mishhenko I. (2021) Yevropejski systemy mytnogo tranzytu ta perspektyvy yix zastosuvannya v Ukrayini [European systems of customs transit and prospects for their application in Ukraine]. *Universytetski naukovyi zapysky*, no. 6(84), pp. 111-121.
5. Dorofeyeva L. M. (2019) *Yevropejskyj vektor rozvytku ukrayinskoyi mytnyci* : monografiya [European vector of development of Ukrainian customs: monograph]. Dnipro: UMSF.
6. Kapitanecz, S., Brendak, A. (2022). Determinanty nacionalnogo zastosuvannya novoyi komp'yuteryzovanoj tranzitnoyi systemy (NCTS) [Determinants of the national application of the new computerized transit system (NCTS)]. *Економіка та суспільство*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-84>
7. Ruda T.V. (2022). Osoblyvosti zastosuvannya procedury spilnogo tranzytu v konteksti norm mizhnarodnogo zakonodavstva [Peculiarities of the application of the joint transit procedure in the context of international legislation]. *Innovacijna ekonomika*, no.1, pp. 163–168.

8. About NCTS. State Customs Service of Ukraine. URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>
 9. On the approval of the Concept of creating a multifunctional complex system "Electronic Customs": Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine vid 17 veresnya 2008 r. no. 1236-r. URL: <https://bit.ly/3vjddZI>
 10. Mode of joint transit. Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://bit.ly/3Wrc2DN>
 11. Association Agreement between Ukraine and the EU. 27.06.2014 r. (Rozdily III, IV, V, VI, dodatky ta protokoly) URL: <https://bit.ly/3hTbPKv>
 12. The 1st declaration in the common transit system (NCTS) was made in Ukraine. URL: <https://bit.ly/3VtPT68>
 13. Convention on the common transit procedure. Data pryednannya Ukrayiny: 30.08.2022 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
 14. Simplification in the NCTS Shared Transit System: How it works. Ligazakon. URL: <https://bit.ly/3VrfZXt>
 15. On making changes to the Customs Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding some issues of implementation of Chapter 5 of Section IV of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand: Law of Ukraine. dated August 15, 2022, No. 2510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text>
 16. How to access and use the New Computerised Transit System (NCTS) to submit electronic transit declarations. From HM Revenue & Customs. URL: <https://bit.ly/2TGnt9d>
 17. NCTS. Educational and methodical materials. State Customs Service of Ukraine. URL: <https://bit.ly/3joAoPE>
 18. What simplifications can Ukrainian traders who use NCTS receive? Infographics. State Customs Service of Ukraine. URL: <https://bit.ly/3C54Wg6>
 19. On the joint transit regime and the introduction of the national electronic transit system: Law of Ukraine dated September 12, 2019 No. 78-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text>.
-

Abstract

DUMANSKA Ilona, SPIVAK Anastasiya

NCTS as implementation of the European digital practice of common transit in Ukraine

The publication presents scientific and methodological approaches to the analysis of NCTS as a European digital practice of common transit in Ukraine and the study of its implementation in the IT tools of customs authorities.

The purpose of the article is to analyze the genesis of NCTS as a European digital practice of common transit in Ukraine and its implementation in the IT tools of customs authorities

The process of Ukraine's accession to the Convention on the Common Transit Procedure was considered and such stages of NCTS implementation as: pilot project, national and international application were determined. The differences in filling out international transit declarations compared to the national application are identified and the elements of the joint transit regime interpreted in the NCTS system are highlighted. The functional interaction of customs: «departure», «transit» and «destination» with the subjects of the procedure and carriers in the NCTS system was studied. Prospective opportunities from simplifications in customs procedures obtained as a result of the implementation of NCTS for Ukrainian traders have been identified. It has been proven that NCTS is an IT tool in the customs practice of EU countries, which is implemented in the software of the customs authorities of Ukraine for the purpose of joint management and control over the transit of goods and vehicles. Its implementation ensures speeding up and increasing the efficiency of basic and related transit procedures, prevents fraud and smuggling by traders.

Keywords: *common transit, customs, trader, digital practice, declaration, guarantee, EU*

Стаття надійшла до редакції 25.11.2022 р.

Бібліографічний опис статті:

Думанська І. Ю., Співак А. Ю. NCTS як імплементація європейської діджитал-практики спільного транзиту в Україні. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 60-70.

Dumanska I., Spivak A. (2022) NCTS as implementation of the European digital practice of common transit in Ukraine. *Innovation and Sustainability*, no. 4, pp. 60-70.